

Filosofování nelze „učit“ (vyučovat)

Filosof musí hodně věcí znát, musí hodně vědět, musí se v tom, co ví, také orientovat, a tak dále, ale filosofování samo v tom vědění, v těch znalostech atd. nespočívá. A učit resp. vyučovat lze všemu tomu, co je pro filosofa potřebné, ale nikoli samotnému filosofování. Filosofování znamená všechno a vždy znovu kriticky reflektovat a prověřovat – a to právě znamená také kriticky prověřovat všechno to, co víme, co známe a v čem – jak by ne – mohou být i chyby a omyly. A ovšem: aby bylo všechno to, co víme a známe možno kriticky prověřovat, nesmíme to dělat paušálně a generálně, ale právě v jednotlivostech, v detailech, i když vždycky s ohledem na příslušné kontexty. A máme-li tu kritiku provádět do detailů, je třeba, aby to kritizované a prověřované bylo náležitě a zřetelně formulováno, i s těmi detaily, tj. aby bylo co konkrétního kritizovat a prověřovat. A máme-li, přesně: musíme-li být kritičtí i k sobě a ke svému myšlení, musíme své myšlenky přesně formulovat, ne je nechat jen v nějakém nezralém stadiu jakéhosi tušení a odhadování. A k tomu je zapotřebí samozřejmě obrovské trpělivosti, a tu kritickou trpělivost musíme mít především pro sebe a se sebou, jinak nebudeme ani dost (a spravedlivě) trpěliví s těmi druhými, jinými mysliteli. A právě to je přesně to, čím lze jít příkladem, ale co nemůžeme vyučovat. Ta kritičnost vůči sobě a svému myšlení je rozhodující.

(Písek, 121009-1.)